

PROGRAMA DE RECERCA EN DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA
INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ
Ajuts a la recerca en docència universitària
REDICE-10

“Aprentatge servei a la universitat, APS (U):
recerca, formació i innovació”

Laura Rubio

43446755-P

I. CURRÍCULUM DE L'EQUIP

1.Descripció de l'equip de treball

El següent quadre permet visualitzar les diferents persones que formen part de l'equip d'investigació, segons el seu paper en el conjunt de el projecte:

EQUIP INVESTIGADOR		
Equip impulsor (UB)	Equip consultiu	Col·laboradors/es
<p>Laura Rubio (IP) (Pedagogia-ICE, UB)</p> <p>Enric Prats (Pedagogia-ICE, UB)</p> <p>Josep Palos (Formació del Professorat -ICE, UB)</p> <p>Pilar Folgueiras (Pedagogia, UB)</p>	<p>Josep Mª Puig (Pedagogia, UB)</p> <p>Xus Martin (Pedagogia, UB)</p> <p>Mónica Gijón (Pedagogia, UB)</p> <p>Mariona Graell (Pedagogia, UB)</p> <p>Maribel de la Cerda (Pedagogia, UB)</p> <p>Amèlia Tey (Pedagogia, UB)</p> <p>Núria Rajadell (Pedagogia, UB)</p> <p>Conchi San Martin (Psicologia, UB)</p> <p>Maria Pilar Sabater (Infermeria, UB)</p> <p>Enric M. Sebastiani (FPCEE, Blanquerna)</p>	<p>Laura Campo i Teresa Climent Centre Promotor d'APS</p> <p>Roser Batlle Ashoka Emprendedores Sociales</p> <p>Francisco Esteban (Pedagogia, UB) *membre d'un altre projecte presentat a la mateixa convocatòria*</p>

2.Dades de l'investigador principal

Laura Rubio Serrano

DNI: 43446755-P

Professora Lectora

Departament de Teoria i Història de l'educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 93.403.52.41/ 677 77 09 20, lrubio@ub.edu

2. Dades dels membres de l'equip

Equip impulsor

Enric Prats Gil

DNI: 46323611-R

Professora Agregat

Departament de Teoria i Història de l'educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035221, enricprats@ub.edu

Josep Palos Rodríguez

DNI: 77263857-A

Professor Associat

Institut de Ciències de l'educació

Dept Didàctica de les Ciències Socials

Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035092/ 934035184, jpalos@ub.edu

María del Pilar Folgueiras Bertomeu

DNI: 38117621-C

Professora Lectora

Departament de Mètodes i Investigació i Diagnòstic Educatiu

Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035211, pfolgueiras@ub.edu

Equip consultiu

Josep Ma Puig Rovira

DNI: 38766126-V

Catedràtic d'Universitat

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035228, joseppuig@ub.edu

Xus Martín García

DNI: 35044928-N

Professora Titular de Universitat

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 93 403 50 25, xusmartin@ub.edu

Mònica Gijón Casares

DNI: 4661515T

Professora Lectora

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: mgijon@ub.edu

Mariona Graell Martín

DNI: 46404975-Z

Professora Ajudant

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035223, marionagraell@ub.edu

Maribel de la Cerda Toledo

DNI: 46775899-V

Becària de Formació de Personal Investigador (FI) de l'AGAUR

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: maribeldelacerda@ub.edu

Núria Rajadell Puiggrós

Professora Titular de Universitat
Departament de Didàctica i Organització Educativa
Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona
Dades: 934035044, nrajadell@ub.edu

Amelia Tey Teijón

DNI: 46132523-C
Professora Col·laboradora
Departament de Teoria i Història de l'Educació
Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona
Dades: atey@ub.edu

Conchi San Martín Martínez

D.N.I.: 38103676-J
Professora Lectora
Departament de Psicologia Bàsica
Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona
Dades: 933125155, conchasanmartin@ub.edu

Maria Pilar Sabater Mateu

D.N.I.: 37641064-T
Professora Lectora
Departament d'Infermeria Salut Pública, Mental i Maternoinfantil
Escola d'Infermeria de la Universitat de Barcelona
Dades: 934024297, psabater@ub.edu

Dr. Enric M. Sebastiani i Obrador

D.N.I.: 43404264
Professor investigador
Facultat de Psicologia i de Ciències de l'Educació i de l'Esport – Blanquerna
Universitat Ramon Llull
Dades: EnriqueMariaSO@blanquerna.url.edu

Col·laboradors/es

Laura Campo Cano

DNI: 47644710-A

Centre Promotor d'Aprenentatge Servei

Fundació Jaume Bofill

Dades: 934588700, centre@aprenentatgeservei.cat

Teresa Climent Castelló

DNI: 37637701-H

Centre Promotor d'Aprenentatge Servei

Fundació Jaume Bofill

Dades: 934588700, tcliment@fbofill.cat

Roser Batlle Suñer

DNI: 46212499-W

Ashoka Emprendedores Sociales (per la promoció de l'APS a Espanya)

Dades: rbatlle@telefonica.net

Francisco Esteban Bara

DNI: 38148042-N

Professor Lector

Departament de Teoria i Història de l'Educació

Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona

Dades: 934035241, franciscoesteban@ub.edu

3. Currículum de l'equip en relació amb projectes d'innovació i recerca sobre docència universitària (5 últims anys)

Grups de recerca i innovació dels quals formen part els membres de l'equip

GREM (Grup de Recerca en Educació Moral de la Universitat de Barcelona) des de 1999 (ref. 1999SGR00085; 2001SGR00036; 2005SGR00192; 2009SGR612). Investigador principal: Miquel Martínez.

GREDI (Grupo de Investigación en Educación Intercultural) (Ajuts a la Recerca). Agencia Nacional de Evaluación y Prospectiva (ANEP). Investigador principal: Flor Ángeles Cabrera

GIOTEI (Grup d'infermeria orientat a tècniques educatives innovadores) de la universitat de Barcelona.

Grup INFERTIC (Interuniversitari d'Investigació i Innovació Docent, especialment a través del les TICs) Reconegut com a XT des de 2004.

GIRQ Grup Infermeria en Recerca Qualitativa Coordinació i Direcció: Dra. MT. Lluch i Xarxa ISMENTAL (Grup Infermeria de Salut Mental)

Grup d'Innovació Docent INNOVA. THE (2006 GIDC-UB/15) del Departament de Teoria i Història de l'Educació. Coordinadora: Anna Ayuste.

Grup d'Innovació Docent Equipo docente en procesos psicológicos básicos e historia de la psicología 2007TED-UB/049. Coordinadora: Elisabeth Gilboy.

Grup coordinador del Centre Promotor d'APS impulsat, des del 2004, per diferents institucions entre les que destaquen la Fundació Jaume Bofill, la Fundació Catalana de l'Esplai, l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) i el Grup de Recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica i el Secretariat d'Escoles Cristianes. El Centre Promotor d'Aprenentatge Servei és un espai generador d'iniciatives i d'accions encaminades a facilitar i reforçar el sorgiment i desenvolupament de projectes d'aprenentatge servei al nostre país.

Projectes finançats en els que participen els membres de l'equip

El Treball de Fi de Grau d'Educació Social: Disseny interdisciplinari des de la mobilització-transferència de coneixement i l'avaluació de competències, 2010PID-UB/31 2100 euros. Investigador principal: Virginia Ferrer.

Estudi sobre l'avaluació de l'impacte (grau de satisfacció i zarza territorial) del projectes de APS. Coord. Pilar Folgueiras (Ayudas a la Investigación, ICE, en curs).

Validació dels Quaderns formatius de les pràctiques: La transferència de les competències professionalitzadores a l' Educació social, 2010PID-UB/76. Investigador principal: Anna Novella.

Implementació d'un repositori col·laboratiu de recursos d'aprenentatge per assignatures sobre processos psicològics bàsics, 2010PID-UB/84. Investigador principal: Mònica Sanz.

El treball en equip. Competència transversal en el Grau d'Infermeria.
Codi: 2010PID-UB/17 Responsable de la sol·licitud: Mª Pilar Sabater Mateu

El feedback orientat vers l'estudiant. Una clau de qualitat en l'avaluació continuada
Codi: 2010PID-UB/18 Responsable de la sol·licitud: Mª Pilar Sabater Mateu.

Universitat i responsabilitat social: implementació d'experiències d'aprenentatge servei a la Facultat de Pedagogia: AGAUR. Projectes per a la millora de la Qualitat Docent (MQD 00195) (2009 fins a 2011). Investigador principal: Xus Martín.

Disseny de Casos Integrats. Equip Docent de les Assignatures del Departament d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Materno-Infantil
2009PID-UB/10 Responsable de la sol·licitud: Assumpta Rigol Cuadra

Creació d'una xarxa virtual d'aprenentatge cooperatiu per a assignatures de processos psicològics bàsics, 2009PID-UB/40. Investigador principal: Mònica Sanz.

Disseny, planificació i avaluació d'un mòdul tipus de fonaments dels esports. AGAUR. Projectes per a la millora de la Qualitat Docent (MQD 00195) (2008 fins a 2009), 1700 euros. Investigador principal: Enric Sebastiani.

TRAMA. L'adquisició de competències sobre treball comunitari en xarxa a la formació inicial dels professionals de l'educació. Investigador principal: Miquel Àngel Essomba. Fundació Bofill, 2008-2009.

"Creació d'un equip docent, per el desenvolupament del pla d'estudis a través de mòduls d'assignatures, per l'adequació del nou pla d'estudis a l'espai Europeu d'Educació Superior" PDI-1223036604 2009 Responsable Principal: Anna Maria Pulpon Segura.

"Planificació dels processos i instruments d'avaluació continuada del l'aprenentatge de l'estudiant en les assignatures troncal del Departament d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Materno-Infantil. Curs 2008-09". PDI-1223036604 Responsable Principal: Anna Maria Pulpon Segura.

Educació i ciutadania: models de difusió de valors i institucions democràtiques a Amèrica Llatina (UB-185873) Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 2008-2010. Investigador principal: Gabriela dalla Corte

Aprenentatge i servei: una proposta d'educació en valors, (2008ARIE 00014), 5.000 euros. Investigador principal: Josep M. Puig.

Aprenentatge i servei: una proposta d'educació en valors, (2007ARIE 0004), 4.000 euros. Investigador principal: Josep M. Puig.

Análisis de competencias para el aprendizaje ético de los estudiantes universitarios de grado y postgrado en el marco del EEES. Secretaría de Estado de Universidades e Investigación (EA-2007-0083) Investigador/a principal: Alejandra Boni Aristizabal (Universitat de València).

Universidad y construcción ciudadana. Análisis de las variables para el aprendizaje ético y ciudadano en la universidad. Agencia Española de Cooperación Iberoamericana, Programa Intercampus de Cooperación científica e Investigación Interuniversitaria entre España e Iberoamérica (A/3863/05), 2006-2007 Investigador/a principal: Miquel Martínez Martín.

Aprenentatge i servei: una proposta d'educació en valors, (2006ARIE 1000), 4.800 euros. Investigador principal: Josep M. Puig.

Adaptació dels estudis de Magisteri a l'EEES: el cas de la UIC
Entitat finançadora: Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) 5,000 (2005-2006) Investigador/a principal: Dr. Francisco Esteban

Aprenentatge i servei: una proposta d'educació en valors, (2005ARIE 10003), 9.000 euros. Investigador principal: Josep M. Puig.

Impacte de la influència de la millora docent mitjançant les WEBQUEST: la utilització de les WEBQUEST en el context universitari. (Ajuts a la Recerca). Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Investigador principal: Amoròs

Les percepcions a l'àmbit universitari: Diagnòstic i intervenció educativa. (Ajuts a la Recerca). Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Investigador principal: Amoròs, P.

Ayudar a aprender en redes electrónicas de comunicación asíncrona escrita: la presencia docente y las funciones del profesor en los procesos de construcción del conocimiento. Ministerio de Ciencia y Tecnología, 2004-2007. Investigador principal: César Coll.

Altres estudis que han realitzat membres de l'equip

CAMPO, L. En curs: Elaboració de la Tesi Doctoral **"Aprenentatge servei a l'educació superior"**:

- Octubre- novembre 2007: Estada de recerca a Service-Learning Research and Development Center in University of California (EEUU).
- Agost- setembre 2008: Estada de recerca al Tecnològic de Monterrey, México.

De la CERDA, MARIBEL. Estudi sobre **pràctiques d'aprenentatge servei realitzat a la Facultat de Veterinària de la Universidad de Buenos Aires (UBA)** durant els mesos de juliol i agost del 2010. Les finalitats bàsiques de la recerca han estat: 1) sistematitzar i conèixer experiències d'APS implementades a la UBA i 2) enriquir l'experiència realitzada a la Facultat de Pedagogia. Els resultats obtinguts es corresponen amb un conjunt d'informes sobre les experiències de la UBA, així com algunes aportacions per al projecte implementat a la nostra Facultat.

Participació a la recerca **'Prácticas Pre-Profesionales Solidarias para desarrollar actividades de diagnóstico, prevención y control de enfermedades zoonóticas e implementar medidas de control poblacional y de tenencia responsable de animales de compañía en "áreas de riesgo sanitario permanente"**. UBACID. Universidad de Buenos Aires.

Llibres

BLÁZQUEZ, D.; SEBASTIANI, E. M. (ed.) (2009). **Enseñar por competencias en Educación Física**. Barcelona: INDE. [ISBN. 978-84-9729-172-9].

MARTÍN, X. i PUIG, J.: **Les set competències bàsiques per educar en valors**. Barcelona, Graó, 2007. (Versió en castellà: *Las siete competencias básicas para educar en valores*. Barcelona, Graó, 2007) (Versió portuguès: *As sete competências básicas para educar em valores*. Sao Paulo, Summus Editorial, 2009)

MARTÍN, X. Y RUBIO, L. (coord.): **Experiències d'aprenentatge servei**. Barcelona: Octaedro, 2006.

MARTÍN, X. Y RUBIO, L. (coord.): **Prácticas de ciudadanía**. Barcelona, Octaedro, 2010.

PUIG, J. (coord.) **Entre todos. Compartir la educación para la ciudadanía**. Barcelona, Horsori, 2010.

PUIG, J. (coord.): **Aprendizaje servicio. Educación y compromiso cívico**, Barcelona, Graó, 2009.

PUIG, J.; BATLLE, R.; BOSCH, C. y PALOS, J.: **Aprendizaje Servicio. Educar para la ciudadanía**. Barcelona, Octaedro, 2007).

PUIG, J.; BATLLE, R.; BOSCH, C. y PALOS, J.: **Aprenentatge Servei. Educar per a la ciutadania**. Barcelona, Octaedro, 2006.

PRATS, E. [coord.] (2007) **Multiculturalismo y educación para la equidad**. Barcelona, Octaedro.

Capítols de llibre

CAMPO, L.: **“L’aprenentatge servei a la universitat com a proposta pedagògica”** a MARTÍNEZ, M. (coord.) *Aprenentatge servei i responsabilitat social de les universitats*, Barcelona, Octaedro- Fundació Jaume Bofill, 2008.

DE LA CERDA, M.; MARTÍN, X.; PUIG, J. **“Amics i amigues de lectura”** en Martínez, M. (coord.) *“Aprenentatge servei i responsabilitat social de les universitats”*, Barcelona, Octaedro, 2008.

DE LA CERDA, M.; MARTÍN, X.; PUIG, J. **“Amigos y amigas de lectura”** en Martínez, M. (coord.) *“Aprendizaje servicio y responsabilidad social de las universidades”*, Barcelona, Octaedro/ICE-UB, 2008.

GIJÓN, M. y RUBIO, L.: **“Escuela y entorno: el aprendizaje servicio”**. A Entre todos: compartir la educación para la ciudadanía / coord. por Josep Maria Puig Rovira, Rafael Bisquerra Alzina, 2010.

GIJÓN, M. **“Aprendizaje Servicio y Necesidades Sociales”**, en AAVV *Aprendizaje Servicio Aps*, Barcelona, Graó, 2009

GRAELL, M; DE LA CERDA, M.; MARTÍN, X; MUÑOZ, A. I PUIG, J.M. (2009) **“Aprendizaje servicio: ejemplos y definiciones”** a Puig, J.M. *Educación y compromiso cívico. Aproximación al aprendizaje servicio*. Barcelona: Graó. Pp. 15-32

MARTÍN, X. **“La pedagogía del aprendizaje servicio”** en Puig, J. (coord.) *Aprenentatge servei: educació i compromís cívic*, Graó 2009.

MARTÍN, X. i PUIG, J.: **“L’aprenentatge servei en la formació i la recerca universitàries”**, a Martín, X i Rubio, L.: *Experiències d’Aprenentatge Servei*. Barcelona, Octaedro, 2006, pp. 99-113.

PALOS, J. (2009). **¿ Por qué hacer actividades de aprendizaje servicio?(pg.151-161)**, a Puig, J.M. (Coordinador). *Aprenentatge Servei (ApS). Educació i compromís cívic*. Ed.Grao. *Crítica y Fundamentos*, n26. Barcelona.

PRATS, E. (2010) **«Ciudadanía y medios de comunicación»**, a Puig, J.M. Entre todos. *Compartir la educación para la ciudadanía*. Barcelona, Horsori, Institut de Ciències de l’Educació (UB); p. 165-181.

PRATS, E. (2007) **«Retos y escenarios para la construcción de identidades múltiples: una perspectiva pedagógica»**, a *Multiculturalismo y educación para la equidad*. Barcelona, Octaedro, p. 121-151.

PRATS, E.; HIGUERAS, E.; TEY, A. (2009) «**KULTIC 2008. Paradoxes del contacte entre cultures: l'ús pedagògic del Webquest**». Recerca i Immigració II. Barcelona, Generalitat de Catalunya (Secretaria per a la Immigració), p. 173-196.

PUIG, J.: “**El Aprendizaje servicio como educación para la ciudadanía**” a VERA VILA, J.: Educación intercultural: Diversidad e inmigración, Madrid, Fundación Santa Maria, 2005. pp. 127-137.

RUBIO, L: “**El aprendizaje en el aprendizaje servicio**”. Aprendizaje servicio (ApS): educación y compromiso cívico / coord. por Josep Maria Puig Rovira, 2009.

SEBASTIANI, E. M.; DELGADO NOGUERA, M. A. (2009). **Identificación y formación de las competencias del profesorado en Educación Física**. En D. Blázquez, E. M. Sebastiani (ed). *Enseñar por competencias en Educación Física*. Barcelona: INDE. 191-208.

TEY, A(2006). “Herramientas pedagógicas para introducir la educación para el desarrollo en el aula” a A.A.V.V. Construir la ciudadanía global desde la universidad. Intermon Oxfman125-135

Articles de revista

CAMPO, L. (2009) “**¿Cómo llevar a cabo una actividad de aprendizaje servicio?**” En *Revista Aula* 186, Barcelona, noviembre.

CASALS, E.; GARCÍA, I.; NOGUERA, E.; PAYÀ, M. TEY, A(2005): Inovación y mejora de la docencia universitaria mediante la metodología de aprendizaje basado en problemas (ABP): *Revista Iberoamericana de educación*, número 36/12,

ESPIN, J.V.(COORD.); FOLGUEIRAS, P.; MASSOT, I.; RODRÍGUEZ M.; RODRÍGUEZ, L.; SABARIEGO, M. Y VILA, R. (2007). **Resultados de la investigación "Publicidad y sexismo: la mirada crítica del alumnado universitario"**. *Revista de Investigación Educativa*, 25(1), 235-257.

FOLGUEIRAS, P.; MARTÍNEZ, M. (2009). **El desarrollo de competencias en la Universidad a través del Aprendizaje y Servicio Solidario**. *Revista Interamericana de Educación y Democracia*, 2(1), 56-76.

FOLGUEIRAS, P. (2009). Elaboració d'un programa de formació per promoure la participació activa, intercultural i crítica en societats multiculturals. *Temps d'Educació*, 36, 213-230.

FOLGUEIRAS, P., LUNA, E. Y PALOU, B. (2010). **Ciudadanía, participación y aprendizaje-servicio: del centro educativo a la comunidad**. *TZHOEKOEN*, 3, 5 92-10

GIJÓN, M. i RUBIO, L. **“Educar per conviure amb els altres”** a FORUM, Revista d’Organització i Gestió Educativa, Època IV. Número 15, 2008, p.34-39.

GIJÓN, M., RUBIO, L.: **El civismo y el papel de la ciudadanía”** en AA.VV. Diez valores para el sigloXXI .Barcelona, Praxis, 2005.

GIJÓN, M. i RUBIO, L. **“Maria Nieves Tapia de Basílico”** a Cuadernos de Pedagogía, nº357, Barcelona, Praxis p.80-83. 2006.

GRAELL,M. (en premsa) **“Joves Guia de Mataró. Una experiència d’aprenentatge servei”**. Revista Catalana de Pedagogia.

MARTÍNEZ, M., TEY, A. Y CAMPO, L. (2006) **“Anàlisis de competències per a l’aprenentatge ètic dels estudiants universitaris de grau i postgrau en el marc de l’EEES. Propostes per al seu desenvolupament”**. A *Butlletí Recerca*, ICE-UB

MARTÍNEZ VIVOT, M. Y FOLGUEIRAS, P. (2010). **El aprendizaje y servicio solidario: Fomentar la participación en contextos universitarios**. Revista Diálogos, 61-62: pp-13-17

PRATS, E. (2010) **«La educación comprensiva en Europa y la Estrategia de Lisboa: escuela para todos y éxito escolar en sociedades globalizadas y competitivas»**. Revista Española de Educación Comparada, 16, p. 131-158.

PRATS E. (2008) **«Ciudadania global i educació per a la ciutadania»**. Temps d’Educació, 35, p. 307-320.

PUIG, J. (Coordinadors): **“Aprendizaje Servicio. Un instrumento de la Educación para la Ciudadania”**, Cuadernos de Pedagogia, nº 357, maig 2006.

PUIG, J. y PALOS, J.: **“Rasgos pedagógicos del aprendizaje servicio”** a Cuadernos de Pedagogia, nº 357, maig 2006, pp. 60-63.

RUBIO, L.: **“L’aprenentatge-servei: una nova oportunitat d’educar per a la ciutadania”** a Perspectiva escolar, 2007, 315, pags. 4-13

SABATER, MP. **Formació infermera en competències específiques i referents teòrics. Una visió contrastada**. Agora de Enfermeria, 2007 Vol. 11. n 3, PP 1136-1141

SEBASTIANI, Enric M^a (2005): **Repensar la formació en CAFE des d’una perspectiva ètica i basada en les competències professionals**. En *ALOMA, Revista de Psicologia, Ciències de l’Educació i de l’Esport*, 15. FPCEE Blanquerna. Universitat Ramon Llull. Barcelona. 15-30.

SEBASTIANI, Enric M^a (2005): **Conceptes clau i estat de la qüestió en l’estudi de les competències professionals del professorat d’educació física**. En *ALOMA, Revista de Psicologia, Ciències de l’Educació i de l’Esport*, 17. FPCEE Blanquerna. Universitat Ramon Llull. Barcelona. 311-319.

SEBASTIANI, Enric M^a (2008): **La capacitat d'adaptació de la universitat a l'obtenció de resultats i a l'educació dels intangibles: un moment clau.** En *ALOMA, Revista de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport*, 21. FPCEE Blanquerna. Universitat Ramon Llull. Barcelona.

TEY, A.; MARTÍNEZ, M. (2008): Aprendizaje ético en contextos virtuales en el EEEs. *Revista Electrónica Teoría de la educación: Educación y Cultura en la Sociedad de la Información*, número 8.

Altres publicacions

SEBASTIANI, Enric M^a (coord.) (2009): **Guia per a l'avaluació de les competències en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport.** Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

SEBASTIANI, Enric M^a (coord.) (2009): **Guía para la evaluación de las competencias en Ciencias de la Actividad Física y del Deporte.** Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

SEBASTIANI, Enric M^a (2009). **Proyecto de mejora de la calidad docente para el diseño, planificación y evaluación de los módulos de deportes en el grado de ciencias de la actividad física y el deporte en la FPCEE Blanquerna (URL).** En López Pastor, V. M.; Vallés, R.; Monjas, B. (coord.). *La evaluación formativa en el Proceso de Convergencia hacia el EEES.* [CD] Segovia. Universidad de Valladolid.

BATLLE, R.: **Guies d'aprenentatge servei:** Aprenentatge servei. Educació per a la ciutadania. (autoria compartida, 2006); **Guies pràctiques d'aprenentatge servei:** Com començar un projecte d'aprenentatge servei; Com millorar un projecte d'aprenentatge servei; Aprenentatge servei i educació per a la salut (publicacions digitals 2006-2007); **Aprendizaje Servicio (ApS) Educación y compromiso cívico** (autoria compartida, 2010) Veure www.aprenentatgeservei.cat

Comunicacions

BIGLIA, B., SAN MARTÍN, C., BONET, J. I JORQUERA, V.: **“La capacitat reflexiva com a competència fonamental en el currículum dels estudiants i en el treball docent”** // *Jornades en xarxa sobre l'Espai Europeu d'Ensenyament superior*, novembre 2007.

CASALS, E.; GARCÍA, I.; NOGUERA, E.; PAYÀ, M.; TEY, A.; **Una experiencia de innovación y mejora de la docencia universitaria mediante la metodología de Aprendizaje Basado en Problemas. (ABP)** Congreso Internacional Virtual de Educación. CIVE2005

CIFRE, J., MARTÍNEZ, M.; TEY, A.; CAMPO, L. (2010) “La participació dels estudiants a la universitat” al *VI Congrés CIDUI: Nous espais de qualitat en l'educació superior*, Barcelona, juny 2010

De la CERDA, M.: “**Proyectos de aprendizaje servicio en educación superior. La experiencia en la Facultad de Pedagogía de la UB**” en el *XIII Seminario Internacional de Aprendizaje y Servicio Solidario* (Buenos Aires, 26 y 27 de agosto 2010).

De la CERDA, M: “**El Apadrinamiento de la lectura en la escuela Virolai**” al *XVI Congreso Nacional y III Iberoamericano de Pedagogía* (Saragossa, 17-20 setembre 2008).

De la CERDA, M.: “**Amics i amigues de lectura**” al *1r Congrés de Formació per al Treball en Xarxa a la Universitat* (Barcelona, 12 i 13 febrer 2009).

De la CERDA, M.: “**Els amics i amigues de lectura**” en el *Congrés Internacional UNIVEST09 “Claus per a la implicació dels estudiants a la Universitat”* (Girona, 12 i 13 de novembre 2009).

FERRER,V.; FREIXA, M.; IGUAL, M.J.; MONTANÉ, A. i RUBIO,L.: **El proyecto de evaluación integrada en los estudios de Educación Social de la Universidad de Barcelona** al I Congreso de Docencia Universitaria: Docencia e innovación educativo no escenario dos novos plans de estudio universitarios, Vigo, 2009.

GIJÓN, M. I RUBIO, L.: **Ser novell i innovar: Aprentatge Servei a la universitat** a les 1es Jornades de professorat universitari d'Educació Social “Recerca, innovació docent i integració a l'espai europeu”. Barcelona, 2006.

GIJÓN, M. i RUBIO, L: **Aprendizaje y servicio: la comunidad como espacio educativo** al Xo Congreso Interuniversitario de Teoría de la Educación: Nuevos espacios, nuevos entornos de la educación. Alacant, 2005.

HURTADO, S. Y ESTEBAN, F. **Civic competencies in universities today: A cross-national perspective**, The EAIR 32th Annual Forum Valencia, 2010.

MAURI, M., VILAFRANCA, I., TEMPORAL, J, MESTRE, C.J., ESTEBAN, F., ANGLES, M. Y ROMÁN, B.: **La competencia ética en los estatutos de las universidades catalanas. Una aproximación comparativa**, 6º Congreso Internacional de Docencia Universitaria e Innovación, 2010.

NAVARRO, I.; SAN MARTÍN, C: “**Instruments de síntesi i integració: guia per a l'elaboració de l'anamnesi i l'informe**” *III Jornades d' Innovació docent*, Barcelona, 20 setembre, 2006.

PARDO FERNÁNDEZ, A., LLUCH CANUT, M^ªT., SABATER MATEU, M^ªP., OLIVÉ FERRER, M^ªA., VALLS MOLINS, R., RIGOL CUADRA, A. **Sistemas d'Avaluació Continuada: Activitats no presencials i hores de treball de l'alumne en algunes assignatures**

troncals i obligatòries de l'ensenyament d'Infermeria de la EUI-UB, 4rt Congrés Internacional 'Docència Universitària i Innovació', 5-7 juliol de 2006

ROMAÑA,T.; GROS, B.; PAYÀ, M.; GARCIA, I.; CASALS, E.; TEY, A.; NOGUERA, E.; AYUSTE, A **Guía para el uso de foros electrónicos con finalidades educativas**. V Congreso Internacional de Docencia Universitaria e Innovación Lleida.

RUBIO, L; PAYÀ, M, FOR S, A, FERRER, V, GARCIA-BOR S P, I G MEZ, M: **Llums i ombres del Pla d'Avaluació Integrada (PAI) en els estudis d'Educació Social a la Universitat de Barcelona**Reflexions sobre el treball en equip del professorat 6  Congreso Internacional de Docencia Universitaria e Innovación, 2010.

RUBIO, L: **Aprenentatge Servei a les aules universitàries** al 4o Congreso Internacional de Docencia Universitaria e Innovación: La competència docen. Barcelona, 2006.

SAN MARTÍN, C: **"Diseño del perfil de competencias del futuro grado en psicolog "**. X Congreso de metodolog  de las ciencias sociales y de la salud. Barcelona, febrer 2007.

SEBASTIANI, Enric M : **"Dinámica ABP i competències: una qüestió de lógica en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport"** JORNADA D'INNOVACIÓ DOCENT A LE URL 2009.

SEBASTIANI, Enric M : **"SI T  FUERAS... Aplicación del ABP con grupos grandes en Ciencias de la Actividad Física y el Deporte"** I CONGRESO DE DOCENCIA UNIVERSITARIA, Vigo, 2-4 de juliol de 2009.

SEBASTIANI, Enric M : **"Proyecto de mejora de la calidad docente para el diseño, planificación y evaluación de los módulos de deportes en el grado de ciencias de la actividad física y el deporte en la FPCEE Blanquerna (URL)"** VI INTERNATIONAL CONGRESS ON FORMATIVE AND SHARED ASSESSMENT IN HIGHER EDUCATION: Shared Assessment in the European Higher Education Area Convergence Process. Segovia, 2009.

SEBASTIANI, Enric M : **"La importancia de la identificación de las competencias profesionales en el diseño de los planes de estudio. El caso de la formación del profesorado de Educación Física"** CONGRESO IBEROAMERICANO DE DOCENCIA UNIVERSITARIA Valencia, 2008.

TEY, A: **An lisis de competencias para el aprendizaje ético de los estudiantes universitarios de grado y postgrado en el marco del EEEs Educación y ciudadanía**. XXVII Seminario Interuniversitario de Teoría de la Educación. Las Palmas de Gran Canaria, 2008.

Conferències, ponències i altres intervencions dels membres de l'equip

Ponència **Service-Learning in Spain**. Service-Learning Annual National Conference. San Jose, Califòrnia (USA), 2010.

Ponència al Seminari "Cap a una Universitat ciutadana i solidària- La responsabilitat social de les Universitats" organitzat per la Regió Rhône-Alpes i la Generalitat de Catalunya, 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio** al Seminario Internacional Creatividad i Innovació: reptes de futur. Consell d'Europa. Organitzat per l'OAPPE, 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio** a les III Jornadas Atlántida sobre "Competencias básicas y proyectos socioeducativos. Escuela, familia y comunidad", Proyecto Atlántida, 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio** a les Jornadas de Educación para la Ciudadanía, organizadas por el CEFORE de Vigo, 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio**, Simposium sobre el Prácticum en las Universidades, Juny 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio** a les Jornadas Insulares de Educación, Cabildo de Las Palmas. 2009.

Ponència **Aprendizaje-servicio** a les 1as Jornadas Eurolatinoamericanas de Emprendimiento Social Juvenil. Málaga. 2009.

Ponències **Educación para la ciudadanía, herramienta de calidad democrática i Aprendizaje-servicio y formación ciudadana**, Congreso de Formación Social del Tecnológico de Monterrey, (México), agost 2008.

Ponència **Service-Learning practices in Spain**, IANYS International Conference. París (França), 2008.

Ponència **Qualitat en els projectes APS**, First International Conference on Service-Learning in Teacher Education, ICSLTE, Brussel·les (Bèlgica) juliol 2007.

Ponència **Aprendizaje servicio y educación para la ciudadanía en España**, X Seminario Internacional de Aprendizaje y Servicio Solidario, Ministeri d'Educació (Argentina), agost 2007.

Conferència invitada: **Convivencia y educación en valores**. Congreso de la Educación sociomoral a la educación en valores. Madrid, 2007.

Ponència **Aprendizaje-servicio**, III Congreso de la Convivencia. MEC, març 2007.

Ponencia **Aprendizaje-servicio** y educación para la salud. X Seminario Iberoamericano de Prevención de Drogodependencias, EDEX, maig 2006.

Ponència: "**La Xarxa d'avaluació formativa en la docència universitària i el procés de convergència cap a l'ees**". Jornada de professorat sobre innovació i docència universitària. Barcelona, 14 de Juliol de 2006.

Conferència: "**Las competencias del profesor de Educación Física en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES)**". CONGRESO IBEROAMERICANO EN GESTIÓN DEPORTIVA Y MOTRICIDAD HUMANA Santiago de Chile, 18-21 d'Octubre de 2006.

Conferència: "**Les competències dels llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport**". Dins del Pla de Formació Permanent del Professorat de l'inefc de Barcelona. Barcelona, 13 de Desembre de 2006.

Conferencia **El aprendizaje-servicio como educación para a la ciudadanía** en el Seminario sobre Educación Intercultural de la Universidad de Málaga. Málaga, 12 de enero de 2005.

Conferència invitada: **El aprendizaje-servicio como educación para la ciudadanía**. Seminario sobre Educación Intercultural de la Universidad de Málaga. Málaga, 2005.

II. PROJECTE DE RECERCA

1. Títol del projecte

“Aprentatge servei a la universitat, APS (U): recerca, formació i innovació”

2. Necessitat i rellevància de la proposta

Subratllar el sentit i valor d'una proposta com la que aquí es presenta implica necessàriament destacar els punts de confluència entre l'aprenentatge servei com a proposta educativa integradora¹ i el moment que viu actualment la nostra universitat.

En aquesta línia, a continuació, s'apunten alguns dels principals aspectes que, en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior, estan suposant la transformació de la universitat.² Es pretén defensar així com alguns d'aquests aspectes converteixen l'APS en una proposta interessant per a la millora de la formació universitària. Destaquen de forma específica: els nous principis que han d'orientar l'acció formativa, el valor de les competències davant dels continguts, els canvis a nivell metodològic i d'avaluació i l'ampliació dels entorns d'aprenentatge.

Des de l'Espai Europeu s'aposta per una universitat compromesa en la formació integral dels titulats, és a dir, una universitat que pretén formar-los no només com a professionals sinó també com a ciutadans. Això implica directament destacar la **responsabilitat social** de la institució universitària i treballar per a que els i les estudiants es converteixin en veritables agents de canvi social. En aquest marc, l'APS permet vincular l'èxit educatiu amb el compromís cívic. Esdevé, d'aquesta manera, una

¹ “L'aprenentatge servei és una activitat educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats en el qual els participants aprenen tot treballant en necessitats reals de la societat amb la finalitat de millorar-lo” a PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C. i PALOS, J.: *Aprentatge servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006, p.22.

² MARTÍNEZ, M. (coord.): *Aprentatge servei i responsabilitat social de les universitats*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2008.

ocasió immillorable per integrar aprenentatges relacionats amb els valors i les dimensions ètiques de la persona en el marc dels respectius plans d'estudis. S'aposta així per un model d'universitat que es compromet amb l'exercici de la responsabilitat social, orientant el model formatiu i l'activitat docent, de recerca i de transferència del coneixement cap al bé comú i cap a una societat més justa i més democràtica.

L'EEES contribueix també a repensar i canviar la cultura docent de la universitat i a orientar la seva activitat formativa vers l'adquisició de **competències** i no només la formació en continguts d'aprenentatge conceptuals o procedimentals. En aquest sentit, cal revisar les fórmules existents i proposar-ne de noves per tal de capacitar als professionals per treballar en escenaris de complexitat. L'APS, alhora que permet reforçar continguts propis de diferents àrees, és un bon instrument per a despertar l'interés i prendre consciència crítica de la realitat. D'aquesta manera, s'afavoreix que els estudiants desenvolupin simultàniament competències ètiques i professionals.

És aquest també un bon moment per repensar i innovar en el que fa referència a la **metodologia d'ensenyament i aprenentatge**. Davant d'una universitat que hereta encara moltes pràctiques de caràcter merament transmissor la introducció d'accions formatives com la que aquí es presenta, permet superar aquest enciclopedisme i apropar als i les estudiants a contextos d'aprenentatge real en els que ells siguin els veritables protagonistes. En concret, l'APS dóna l'oportunitat a l'estudiant de dotar de sentit el binomi entre teoria i pràctica, transferint els seus coneixements a situacions concretes i reals.

A més, des d'una perspectiva que aposta per **l'avaluació continuada**, resulta indispensable desenvolupar activitats de caràcter pràctic i alhora reflexiu que facilitin la revisió constant del propi procés d'aprenentatge i la introducció immediata de les modificacions necessàries per optimitzar-lo i millorar-ne els resultats. En aquest sentit, l'APS destaca per oferir diferents espais i moments per a l'avaluació del procés que està duent a terme l'estudiant. Aquesta avaluació hauria de contemplar la participació

del propi alumne, el professorat, les entitats u organitzacions participants i, fins i tot, els propis destinataris de l'acció.

D'altra banda, l'EEES representa superar l'aula i la pròpia institució com a únics espais d'aprenentatge i obrir la universitat a **entorns diversos i reals** que permetin concretar i contextualitzar els aprenentatges dels i les estudiants. En aquest marc, els crèdits ECTS permeten diferenciar entre el treball presencial, no presencial i autònom. L'APS és una activitat formativa que es projecte més enllà de la pròpia universitat, comptant amb la implicació i complicitat d'altres instàncies i agents socials i educatius. D'una banda, s'amplien els contextos educatius dels estudiants. D'altra banda, s'emfatitza el valor de la corresponsabilitat educativa en el si d'una comunitat.

Finalment, dur a terme un projecte com el que aquí es presenta requereix clarament del **diàleg, el treball coordinat i en equip del professorat i la interdisciplinarietat**. Aquests, que també són eixos centrals en la nova manera d'entendre la universitat, són els que han de garantir superar la cultura individualista i compartimentada que caracteritza ha caracteritzat a moltes institucions educatives fins aquest moment. És difícil dissenyar i implementar un projecte d'APS en solitari. Aquest incrementa la seva potència formativa i el seu valor en el moment que es tracta d'un projecte compartit i, a ser possible, consolidat en la proposta educativa de l'ensenyament.

Fins aquí s'han presentat algunes de les qüestions més rellevants a l'hora de destacar la necessitat del disseny i implementació de projectes d'aprenentatge servei a l'àmbit universitari. L'APS és sense dubte, una metodologia apropiada per complir algunes de les principals funcions de la universitat en el moment actual.

Des de fa uns anys, s'han desenvolupat diferents tasques i accions per tal de promoure aquest tipus de projectes en diferents etapes educatives. L'ICE i el GREM de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, juntament amb el Centre Promotor de l'Aprenentatge Servei han contribuït de forma decisiva en aquesta línia

de treball a través de la seva participació en recerques, publicacions i múltiples accions formatives. El quadre que adjuntem a continuació recull algunes de les principals actuacions i productes en aquest sentit.

A nivell de recerca

- Projectes Universitat i responsabilitat social: implementació d'experiències d'aprenentatge servei a la Facultat de Pedagogia. : AGAUR. Projectes per a la millora de la Qualitat Docent (MQD 00195) (2009 fins a 2011). Investigador principal: Xus Martín
- Ajuts per a donar suport al desenvolupament de projectes de recerca i innovació en matèria educativa i d'ensenyament formal i no formal (ARIE). Aprenentatge i servei: una proposta d'educació en valors, (nº expedient: 2008 ARIE 00014, 2007 ARIE 00004, 2006 ARIE 10000, 2005 ARIE 10003, 2004 ARIE 00001). Investigador principal: Josep M. Puig.

A nivell de publicació

AAVV: Monogràfic "Aprendizaje y servicio" a *Cuadernos de Pedagogía*, maig de 2006, 357, p. 56-87AAVV.: "Experiències d'aprenentatge servei" a *Perspectiva Escolar*, maig 2007, 315, p. 4-60.

MARTÍN, X. i RUBIO, L. (coord.): Experiències d'aprenentatge servei. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006 (amb una versió revisada editada en castellà al 2010 pel Ministerio de Educación y Ciencia i Octaedro)

MARTÍNEZ, M. (coord.): *Aprenentatge servei i responsabilitat social de les universitats*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2008 (traduït al castellà al 2008 i editat per l'ICE UB y Octaedro, 2008)

PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C. i PALOS, J.: *Aprenentatge servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006 (traduït al castellà al 2007 editat pel Ministerio de Educación y Ciencia i Octaedro)

PUIG, J. M. (coord.) *Aprendizaje servicio (ApS). Educación y compromiso cívico*. Barcelona, Graó, 2009.

A nivell de formació i difusió

- Seminari de formació de formadors de l'APS des del curs que compta també amb dos altres grups de treball: un sobre APS i projectes i un altre sobre APS i joves formadors.
- Diverses edicions del curs d'introducció d'APS.
- Formacions sobre APS en Plans Educatius d'Entorn; en centres, entitats socials i Ajuntaments; en escoles d'estiu; també en jornades i altres cursos.

Prenent com a base el treball fins aquí realitzat, la proposta que es presenta a continuació pretén ser una via per consolidar i concretar la recerca, formació i innovació de l'APS a l'àmbit universitari com una de les línies de treball pròpies de l'ICE de la Universitat de Barcelona que va presentar-se durant el 1r Encuentro sobre Aprendizaje y Servicio en la Universidad APS (U) el passat 29 de juny de 2010.

3. Objectius

La finalitat d'aquesta proposta es **contribuir a sistematitzar i promoure les condicions pedagògiques, socials i organitzatives necessàries per a implementar projectes d'APS de qualitat a la universitat**. En aquest sentit, tal i com indica el seu títol, el projecte pretén combinar equilibradament tres aspectes: la recerca, la formació i la innovació. La recerca, perquè busca incrementar el coneixement pedagògic sobre l'APS. La formació del professorat universitari, perquè pretén donar eines i recursos per a la implementació d'aquests tipus de projectes. I la innovació, perquè pretén intercanviar i impulsar bones pràctiques d'APS en diferents estudis universitaris.

En concret, aquesta finalitat s'articula a partir de tres objectius diferents:

1. Detectar, analitzar i sistematitzar bones pràctiques d'aprenentatge servei a l'àmbit universitari des de diferents disciplines.

Es pretén realitzar un recull d'experiències d'aprenentatge servei en curs en diferents estudis de la Universitat de Barcelona, altres universitats catalanes i experiències internacionals. El resultat d'aquest procés ha d'esdevenir una font d'informació prioritària per a treballar en el segon objectiu.

2. Sistematitzar els aspectes organitzatius, socials i pedagògics necessaris per a implementar projectes d'APS a l'àmbit universitari.

La idea és treballar en un document teòrico-pràctic que orienti per a la implementació de projectes d'APS en l'àmbit universitari. El fruit d'aquest procés es convertirà en un material de base important a l'hora de dur a terme el tercer i últim objectiu.

3. Promoure accions de formació, difusió i impuls de l'APS a l'àmbit universitari.

Finalment, el que es busca és doncs, dissenyar una proposta formativa i de difusió per donar a conèixer els diferents recursos i materials elaborats al llarg de tot el procés. Les accions realitzades en aquest sentit han de contribuir a la promoció, millora i innovació en relació als projectes d'APS a la universitat.

Davant de la temàtica abordada a través de la proposta i la seva concreció en els diferents objectius exposats, queda clar que el projecte que aquí es presenta s'emmarca en el desenvolupament d' almenys tres dels nuclis temàtics proposats des de la convocatòria, concretament: **competències ètiques i transversals en la formació universitària i la relació entre la universitat i el món laboral.**

4. Metodologia de recerca

Un projecte com el que aquí es presenta requereix necessàriament de metodologies diverses i adequades a cadascun dels objectius proposats i el nivell d'implicació dels diferents participants. En tot cas, en un intent de resumir els aspectes metodològics clau, resulta imprescindible destacar l'etnografia, la revisió bibliogràfica i la constitució d'espais per a la reflexió conjunta. Els dos primers fan referència directament a les fonts de recollida d'informació fonamentals del projecte. El tercer vol subratllar la necessitat de construcció compartida per tal de donar solidesa a les aportacions teòrico-pràctiques que esdevinguin al llarg d'aquest procés.

*** L'etnografia: entrevistes, observació i anàlisi documental**

Davant dels tres objectius plantejats, es considera necessari partir d'un treball de camp basat en metodologies etnogràfiques. Aquest és el que, en definitiva, ha de permetre reconèixer i analitzar bones pràctiques d'aprenentatge servei a l'àmbit universitari en diferents estudis. Tècniques com l'entrevista, l'observació i l'anàlisi documental representen vies clares d'acostament a la realitat. En aquest sentit, la proposta planteja la necessitat de treballar directament amb el professorat i alumnat implicat en projectes d'APS; també amb càrrecs institucionals que puguin aportar claus sobre els aspectes organitzatius i legals a tenir en compte a l'hora d'implementar aquest tipus de propostes; finalment, amb entitats socials participants en projectes

d'APS en el marc d'estudis universitaris. Partir de la realitat i de les aportacions dels seus protagonistes esdevenen doncs elements irrenunciables per a l'anàlisi i promoció d'experiències d'APS a nivell universitari.

*** La revisió bibliogràfica: observatori internacional**

Sistematitzar els aspectes organitzatius, socials i pedagògics necessaris per a implementar projectes d'APS a l'àmbit universitari no només suposa conèixer les pràctiques que s'estan duent a terme al nostre país, cal també una lectura i anàlisi acurats de les aportacions teòrico-pràctiques que en aquest sentit existeixen a nivell internacional. En aquesta direcció, mereixen ser estudiades amb deteniment les experiències i les materials elaborats per les universitats llatinoamericanes i nord-americanes que compten ja amb una llarga trajectòria i nivell de consolidació. Salvant les distàncies i les diferències entre contextos, l'objectiu és rescatar elements que puguin il·luminar la proposta a la nostra realitat i al moment que viu la nostra universitat.

*** Els espais de reflexió: el grup promotor, el grup consultiu i els col·laboradors**

Finalment, també a nivell metodològic, resulta important destacar com la recerca pretén ser un espai de construcció compartida entre professionals directament implicats en projectes d'APS a través de diferents espais de reflexió i elaboració conjunta. Així doncs, d'una banda, el grup promotor, és qui lidera el projecte i les principals accions a dur a terme al llarg del seu procés. D'altra banda, el grup consultiu, inclou aquell professorat de diferents estudis que, des de la seva situació i experiència personal, pot aportar elements per a la reflexió i millora al voltant dels principals eixos de treball. Finalment, els col·laboradors són aquells professionals d'altres institucions que poden contribuir a una millora qualitativa dels productes que es pretenen elaborar donada la seva trajectòria o vinculació directa amb els projectes d'APS.

A nivell metodològic doncs, la proposta permet treballar per fer possibles els principals objectius d'aquesta convocatòria: **analitzant l'aprenentatge servei com una activitat d'ensenyament-aprenentatge d'interès a l'àmbit universitari i creant un**

equip de treball multidisciplinari sobre ensenyament universitari sobre aquesta temàtica.

5. Aspectes ètics

En relació al codi de Bones Pràctiques en Recerca de la Universitat de Barcelona, volem destacar els aspectes ètics fonamentals de la proposta que aquí presentem. Aquests fonamentalment tenen a veure amb la competència del personal investigador així com el plantejament envers la seva realització i difusió.

L'equip investigador pretén treballar amb un nivell de **competència investigadora i qualitat científica elevats** i per tal de mantenir-lo té previst establir uns moments específics d'avaluació del procés i un moment terminal d'avaluació dels resultats que ens permeti la seva optimització. Aquests són imprescindibles per garantir **la honestat, el rigor i la responsabilitat** al que el grup investigador es compromet en el moment que decideix de dur a terme el projecte que aquí es presenta. Així doncs, a més de la cura o avaluació continuada que tots els membres de l'equip han de mantenir respecte del seu treball, i que d'una manera especial han d'intensificar els investigadors més experimentats, al final de cada pas de la recerca es destinarà una sessió específica de treball a valorar el seu desenvolupament i l'estat que van assolint els productes que s'estàn elaborant. Així mateix, en el tram final del procés, es farà una valoració dels productes elaborats per tal d'introduir, si es convenient, aquelles modificacions que el puguin fer millor. En la mateixa direcció, l'equip investigador, es compromet a respectar els codis fonamentals en la **difusió dels resultats, autoria i propietat intel·lectual**, garantint el reconeixement i la valoració dels diferents participants en el projecte, segons el seu nivell d'impliació en el mateix. Val a dir que tots aquests criteris han estat prèviament elements definitoris de la trajectòria de recerca compartida entre molts dels membres que componen l'equip investigador.

6. Pla de treball

Els següents quadres presenten gràficament una relació de cadascun dels objectius de la recerca prèviament exposats. En cada cas, es concreta la seva temporalització, així com també quines són les tasques, la metodologia, i les persones responsables:

OBJECTIU 1 (de gener a juliol de 2011) Detectar, analitzar i sistematitzar bones pràctiques d'aprenentatge servei a l'àmbit universitari des de diferents disciplines		
Tasques a realitzar	Metodologia	Responsables
- Reconèixer i recollir informació sobre experiències d'APS en diferents estudis a nivell universitari	-Realització d'entrevistes, observació i anàlisi documental d'experiències	Equip impulsor
- Discernir i sistematitzar els elements característics de bones pràctiques d'APS a l'àmbit universitari	- Confecció d'una pauta d'anàlisi d'experiències - Descripció acurada de les experiències apuntant els aspectes més rellevants de les mateixes	Equip impulsor, equip consultiu i col·laboradors
- Elaborar un banc d'experiències que reculli bones pràctiques d'APS	- Classificació de les experiències a través de diferents criteris -Difusió del banc d'experiències a través d'un espai web	Equip impulsor i tècnic

OBJECTIU 2 (de setembre a febrer de 2012) Elaborar una guia que reculli els aspectes organitzatius, socials i pedagògics necessaris per a implementar projectes d'APS a l'àmbit universitari		
Tasques a realitzar	Metodologia	Responsables
- Analitzar la documentació i materials sobre APS generats en universitats d'altres països	-Cerca i selecció de material bibliogràfic d'altres països -Estudi d'altres realitzacions semblants de caire internacional	Equip impulsor i tècnic
- Elaborar una guia d'APS per al professorat universitari	-Reflexió i delimitació de nuclis de treball per a la guia -Sistematització dels aspectes organitzatius, socials i pedagògics apropiats al nostre context -Redacció, correcció i validació conjunta del contingut de la guia	Equip impulsor, equip consultiu i col·laboradors
-Dissenyar i editar la guia sobre APS a la universitat	- Encàrrec del disseny i edició de la guia a professionals -Seguiment del disseny -Seguiment de l'edició final	Equip promotor i tècnic
-Difusió de la guia sobre APS a la universitat	-Difusió de la guia a través d'un espai web -Difusió de la guia a través d'accions de divulgació	Equip promotor i tècnic

OBJECTIU 3 (de gener a juliol 2012) Promoure accions de formació, difusió i impuls de l'APS a l'àmbit universitari		
Tasques a realitzar	Metodologia	Responsables
- Contribuir a desenvolupar un model de formació en APS a la universitat	-Dissenyar propostes i modalitats formatives específiques -Elaborar material didàctic disponible per usar en els cursos de formació	Equip impulsor i equip consultiu (en relació al Seminari de formació de formadors)
-Implementar un model de formació en APS a la universitat	-Difondre l'oferta formativa - Realitzar les accions formatives i atendre les demandes	Seminari de formació de formadors (del qual en formen part tots els membres de l'equip impulsor , molts del consultiu i alguns col·laboradors)
-Avaluar les accions de formació en APS a la universitat	-Recollir les valoracions de les accions formatives realitzades -Revisar les propostes en relació a aquestes valoracions	Seminari de formació de formadors (del qual en formen part tots els membres de l'equip impulsor i molts del consultiu)

7. Pla de difusió dels resultats de la recerca desenvolupada

Com en qualsevol altra recerca, el disseny d'aquest projecte implica preveure un pla de difusió dels resultats obtinguts al llarg del procés d'investigació. Ens referim a la tasca de visibilitzar i transferir el coneixement pedagògic de caire teòric-pràctic elaborat a través del procés de recerca.

Anteriorment ja s'ha avançat que són diverses les accions que l'equip investigador ha fet en relació a la difusió de l'APS a través de publicacions en llibres i revistes de l'àmbit educatiu. En el futur, es preveu continuar en la línia iniciada,

difonent les reflexions i recursos elaborats a partir del treball realitzat; en aquest sentit cal destacar de forma específica el sentit que pren la difusió de la pròpia guia sobre APS a la universitat elaborada al llarg de la recerca.

A més, la formació, com una clara via de divulgació i promoció de l'APS, és una de les principals línies de treball de l'ICE de la Universitat de Barcelona. Aquesta tasca ja iniciada s'ampliarà en relació a l'àmbit universitari, arrel d'aquest projecte i en base al material que s'elabori al llarg del seu procés. Així doncs, es preveu l'ampliació i procés formatiu en el Seminari de formació de formadors que actualment dóna resposta a les demandes formatives d'entitats socials i centres educatius d'altres etapes.

Finalment, la participació dels membres de l'equip investigador cursos, conferències i congressos sobre el tema d'APS ha de permetre la comunicació i difusió de la tasca realitzada. Alguns dels events de caràcter internacional que tindran lloc al llarg de la recerca i que serien espais susceptibles per a difondre els seus resultats són: el III International Service Learning Conference in Teacher Education, 2011 i el XV Seminario Internacional "Aprendizaje y Servicio Solidario" en universidades, agost 2012, Buenos Aires.

8. Pressupost

El pressupost del projecte consta de cinc conceptes diferents:

- En primer lloc, **la col·laboració en tasques del projecte a partir d'encàrrecs:**
 - Coordinació i seguiment de la base de dades d'experiències (1.800 euros).
 - Coordinació i relatoria de textos (150 euros x 8 reunions: 1.200 euros).
 - Compaginació i maquetació de la guia (1.500 euros).
- En segon lloc, **el disseny i edició de la guia**, que es preveu fer en coedició amb l'ICE, dins de la col·lecció de Quaderns de Docència Universitària (<http://www.ub.edu/ice/lilibres/docuni.htm>) (1.500 euros).
- En tercer lloc, **el material bibliogràfic** per a l'aprofundiment de treballs teòrico-pràctics realitzats en altres països (200 euros)

- En quart lloc, una partida per **material fungible** sempre necessari al llarg d'un projecte (300 euros).

- Finalment, despeses de la **participació en congressos, jornades o events de gran rellevància** sobre la temàtica del projecte (1.200 euros).

Pressupost	
Coordinació i seguiment de la base de dades d'experiències	1.800 euros
Coordinació i relatoria de textos	1.200 euros
Compaginació i maquetació de la guia	1.500 euros
Disseny i edició de la guia	1.500 euros
Material bibliogràfic	200 euros
Material fungible	300 euros
Participació en congressos, jornades i events de gran rellevància	1.200 euros
TOTAL	7.700 euros

9. Fonts d'informació

Bibliografia

AAVV: Monogràfic "Aprendizaje y servicio" a *Cuadernos de Pedagogía*, maig de 2006, 357, p. 56-87.

AAVV.: "Experiències d'aprenentatge servei" a *Perspectiva Escolar*, maig 2007, 315, p. 4-60.

AAVV.: Monográfico "Edición especial dedicada al Aprendizaje Servicio" a *Thoecoen*, de la Universidad Señor de Sipán, Chiclayo, Perú, 2010, año 3, 5.

BARNETT, R.: *Para una transformación de la universidad. Nuevas relaciones entre investigación, saber y docencia*. Barcelona, Octaedro, 2008.

ESCÁMEZ, J.; GARCÍA LÓPEZ, R. i JOVER, G.: Restructuring university degree programs. On opportunity for the ethics education a *Journal of Moral Education*, 2008, 37 (1), pp. 41-53.

EYLER, J. i GILERS, D. E.: *Where's the Learning in Service-Learning?* San Francisco, Jossey-Bass, 1999.

FURCO A.; BILLING SH. (eds.): *Service-Learning. The essence of The pedagogy*. Greenwich, Information Age Publishing, 2002.

- JACOBY, B. (comp.): *Building Partnership for Service-Learning*. San Francisco, Jossey-Bass, 2003.
- KAYE, C.B.: *The complete guide to Service-Learning*. Minneapolis, Free Spirit, 2004.
- KENDALL, J.C. (comp.): *Combining Service and Learning* (vol. I). Raleigh (North Carolina), National Society for Internships and Experiential Education, 1990.
- MARTÍN, X. i RUBIO, L. (coord.): *Experiències d'aprenentatge servei*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.
- MARTÍNEZ, M.: Formación para la ciudadanía y educación superior a *Revista Iberoamericana de Educación*, 2007, 42, pp. 85-102.
- MARTÍNEZ, M. (coord.): *Aprenentatge servei i responsabilitat social de les universitats*. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2008.
- PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C. i PALOS, J.: *Aprendizaje-Servicio. Educar para la ciudadanía*. Barcelona, Octaedro, 2006.
- PUIG, J. M. (coord.) *Aprendizaje servicio (ApS). Educación y compromiso cívico*. Barcelona, Graó, 2009.
- RHOADS, R. A. I HOWARD, J. (eds.): *Academic Service-Learning: A Pedagogy of Action and Reflection* (New Directions for Teaching and Learning, 73). San Francisco, Jossey Bass, 1998.
- ROCHE, R.: *Educación prosocial de las emociones, valores y actitudes positivas*. Barcelona, Blume, 1988.
- SERVICE-LEARNING 2000 CENTER.: *Service Learning Quadrants*, Palo Alto, C.A. 1996.
- TAPIA, M. N.: *La Solidaridad como Pedagogía*. Buenos Aires, Ciudad Nueva, 2000.

Webgrafia

Centre Promotor d'Aprenentatge Servei, <http://www.aprenentatgeservei.org>

Campus Compact, <http://www.compact.org/>

Centro Latinoamericano de Aprendizaje y Servicio Solidario,

<http://www.clayss.org.ar>

National Service Learning Clearinghouse, <http://www.servicelearning.org>

National Youth Leadership Council, <http://www.nylc.org>

Programa Nacional de Educación Solidaria del Ministerio de Educación de la Nación de la República Argentina, <http://www.me.gov.ar/edusol>

National Youth Leadership Council, <http://www.nylc.org>

Service-Learning Research and Development Center,
<http://gse.berkeley.edu/research/slc/>